

Наталія Майнгардт - Гоголь (Хмельницький), старший науковий співробітник, зав. сектором пам'яток історії та мистецтва відділу охорони пам'яток історії та культури у Хмельницькій області

Увічнення пам'яті Богдана Хмельницького на Хмельниччині

Хмельницький Богдан /Зіновій/ Михайлович /бл. 1595, ймовірно, Чигирин, тепер місто Черкаської області - 27.УІІ/6. УІІІ.1657, там же, похований у с. Суботіві, тепер Чигиринського району Черкаської області / – гетьман України /з 1648/, державний діяч і полководець.



Фото 1. м. Хмельницький, вул. Проскурівська, 90. Скульптура Б.Хмельницького

Походив з дрібної української шляхти. Освіту здобув в Єзуїтській колегії у Львові. Крім української, польської та російської знав також латинську, турецьку і татарську мови, мав ґрунтовні знання з історії, географії, юриспруденції та інших наук. З юнацтва був обізнаний з військовою справою. В 1637 р. обіймав посаду військового писаря, 1638–1646 роках – Чигиринського сотника. Переслідуваний польським урядом, наприкінці 1647 р. втік на Запорозьку Січ, де під його проводом вибухнуло повстання, яке поклало початок Визвольній війні українського народу 1648–1654 років проти шляхетської Польщі [1, 154] .

У січні 1954 р. на ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією і відзначаючи великі заслуги видатного державного діяча і полководця Богдана Хмельницького перед українським та російським народами, Президія Верховної Ради Української РСР перейменувала місто Проскурів на місто Хмельницький. З цього приводу на підприємствах, в установах і школах відбулися мітинги, збори, свята пісні і танцю [2, 88].

У 1955 р. на привокзальній площі міста Хмельницького (тепер за адресою: вул. Проскурівська, 90) встановлено пам'ятник Богдану Хмельницькому, виготовлений Київським художньо-виробничим об'єднанням «Художник». Авторська робота колективу: скульптора М.К. Вронського, архітекторів А. Сидоренка та Щетичинського – залізобетонна скульптура Богдана з гетьманською булавою, висотою 3,5 метра встановлена на цегляному постаменті з бетону, оцентованому, висотою 4 метра [3, 2]. Пам'ятник взято на державний облік (охоронний № 23) рішенням виконавчого комітету Хмельницької обласної ради депутатів трудящих за № 84 від 25.03.1971 р. [4]. Скульптура зі сходу, з заходу, з півдня, з півночі обмежена привокзальною площею. Всіх, хто приїжджає на залізничний вокзал, зустрічає Богдан Хмельницький.



Фото 2. смт. Білогір'я, вул. Шевченка, 46. Погруддя Б.Хмельницького

У 1968 р. в селищі міського типу Білогір'я по вул. Залізничній, 11 (Білогірський район Хмельницької області) встановлено пам'ятник Богдану Хмельницькому, виготовлений Львівською кераміко-скульптурною фабрикою. На цегляному цементованому постаменті розміром 3 x 1,15 x 0,87 м та на цегляній цементованій мармуровою крихтою цокольній площадці розміром 0,1 x 3,0 x 3,0 м встановлено залізобетонне погруддя висотою 1,2 метра [5, 2]. Пам'ятник взято на державний облік (охоронний № 142) рішенням виконавчого комітету Хмельницької обласної ради депутатів трудящих за № 66 від 11.03.1972 р. [6]. У 2010 р. відповідно до рішення Консультативної Ради з питань охорони культурної спадщини у Хмельницькій області, на прохання Білогірської селищної ради пам'ятник було перенесено від контори колишнього колгоспу імені Богдана Хмельницького до центру селища – до будинку кінотеатру по вулиці Шевченка, 46.



Фото 3. с. Залісці Дунаєвцького району Погруддя Б.Хмельницького

У 1967 р. в селі Залісці Дунаєвцького району, біля контори колгоспу імені Богдана Хмельницького (тепер – сільськогосподарське підприємство) встановлено пам'ятник Богдану Хмельницькому, виготовлений Чернівецькою художньо-виробничою майстернею. Залізобетонне погруддя висотою 1,3 метра встановлено на



Фото 4. с. Драчі Старокостянтинівського району. Погруддя Б.Хмельницького

цегляному цементованому постаменті розміром 2,2x2,4x2,7 м [7, 2,3]. Пам'ятник взято на державний облік (охоронний № 490) рішенням виконавчого комітету Хмельницької обласної ради народних депутатів за № 31 від 19.01.1983 р. [8].

В центрі села Драчі Старокостянтинівського району у 1969 р. встановлено пам'ятник Богдану Хмельницькому, виготовлений Львівською кераміко-скульптурною фабрикою. На цегляному цементованому постаменті висотою 2,8 м. - залізобетонне погруддя Богдана Хмельницького висотою 1,5 м. На той час колгосп носив ім'я Богдана Хмельницького.

У 1993 р. на вулиці Гагаріна, 7 в обласному центрі встановлено пам'ятник Б.Хмельницькому, виготовлений Київським художньо-виробничим об'єднанням «Художник» на замовлення виробничого відділу міського управління житлово-комунального господарства. Роботи по благоустрою території навколо пам'ятника здійснені: ремонтно-будівельним управлінням по земельному будівницт-

ву, благоустрою та санітарній очистці, будівельно-монтажним управлінням, ремонтно-будівельним підприємством «Базіс» [9, 1].

Авторський колектив: скульптор Валентин Назарович Борисенко /2.У.1929-8.1990, народний художник УРСР /1976/, архітектор Микола Лукич Копил.

Пам'ятник являє собою бронзову скульптурну композицію сидячого на коні Богдана Хмельницького, розміром 8,5 x 8,5 м на постаменті розміром 2 x 3,4 x 9,9 м, з бетону, обкладеному гранітними блоками та на цокольній площадці розміром 0,3 x 6,6 x 11,1 м. Ліворуч на постаменті гранітна плита розміром 0,32 x 0,62 м з інформаційним написом: «Споруджено на честь 500-річчя м. Хмельницького, скульптор Борисенко В.Н., архітектор Копил М.Л.» [10, 2]. Одним з перших по області наказом Міністерства культури і туризму України за № 521/0/16-09 від 13.07.2009 р. пам'ятник занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (охоронний № 2200002) [11].



Фото 5. м. Хмельницький, вул. Гагаріна, 7. Скульптурна композиція

Ім'ям Богдана Хмельницького названі вулиці в містах Хмельницькому, Ізяславі, Славуті, селищах міського типу Білогір'я, Летичів, Теофіполь та інших. На вулицях Богдана Хмельницького в селах Кушнірівська Слобідка та Чернява Волочиського району, селі Крупець Славутського району, селі Монастирок Ярмолинецького району розташовані пам'ятні знаки на честь воїнів-односельчан; у селищі міського типу Сатанів Городоцького району - пам'ятник Героя Радянського Союзу П.О.Макарова, братська могила радянських воїнів та пам'ятний знак на честь воїнів-односельчан; у селі Шпичинці Хмельницького району – братська могила радянських воїнів; у селі Цикова Чемеровецького району - братська могила радянських воїнів та пам'ятний знак на честь воїнів-односельчан.

Список літератури

1. Українська Радянська Енциклопедія. Головна редакція УРЕ., вид-во П-е. - К., 1985. – Т.12.
2. Історія міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. - Головна редакція УРЕ Енциклопедії Академії наук УРСР. – К., 1971.
3. Майнгардт-Гоголь Н.М. Електронна версія паспорта на пам'ятник Богдану Хмельницькому, 2013.
4. Рішення виконавчого комітету Хмельницької обласної ради депутатів трудящих № 84 від 25.03.1971 р.
5. Лозяний П.Ф., Дзьбоник В.В. Паспорт на пам'ятник Богдану Хмельницькому, 1989, 2006.
6. Рішення виконавчого комітету Хмельницької обласної ради депутатів трудящих № 66 від 11.03.1972 р.
7. Кокошко Н.В. Паспорт на пам'ятник Богдану Хмельницькому, 1990.

8. Рішення виконавчого комітету Хмельницької обласної ради народних депутатів № 31 від 19.01.1983 р.
9. Майнгардт-Гоголь Н.М. Електронна версія паспорта на пам'ятник Богдану Хмельницькому, 2008.
10. Там само.
11. Наказ Міністерства культури і туризму України № 521/0/16-09 від 13.07.2009 р. про занесення пам'ятника до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Лариса Рева (Київ), науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук,

Вплив Національно-визвольної боротьби українського народу, очолюваної козацтвом, на розвиток культури в Галичині в першій половині XIX ст.

Козацтво виникло на українських землях ще в XV ст. Провідними принципами їх співжиття стали демократизм, рівність, особиста незалежність, відчайдушна хоробрість. Козацька героїка була відома у всьому світі. Цьому сприяла і усна народна творчість, зокрема, історичні пісні та думи. Д. Яворницький стверджував: "Бувши високими поцінувачами пісень, дум і рідної музики, запорожці любили послухати своїх боянів, сліпців-кобзарів, нерідко самі складали пісні та думи й самі бралися за кобзи". Пісні, думи, прислів'я, приказки, легенди й перекази, історичні повісті, щоденники-діяруші та мемуари про козацьку добу, козацькі літописи становили вагомую частину духовного, культурного і художньо-естетичного надбання українського народу. Характерними рисами цих творів є палкий патріотизм, зацікавленість історією української козацької державності, позитивне ставлення до національно-визвольної боротьби українського народу, очолюваної козацтвом. Вони мали значний вплив на всю українську культуру XVIII –XIX ст., а також на творчість багатьох українських та іноземних письменників, композиторів, художників. Героїзовані, овіяні бойовою романтикою, образи запорозького козацтва будили народ, закликали до боротьби за волю, справедливість і незалежність.

2011 р. виповнилося 200 років від дня народження перших подвижників національно-культурного відродження Галицької України Маркіяна Шашкевича та Івана Вагилевича (1811).

Одним із напрямів сучасної літературної біографістики є всебічне висвітлення діяльності представників інтелектуальної еліти нації. Зріз українсько-польського пограниччя, а відтак і поєднання та наслідування наших культур не лише кінця XIX ст., а і нині знаходиться повсякчас у полі зору дослідників. Вчені неодноразово і різнобічно торкалися цієї тематики. Достатньо проаналізувати ситуацію в кореспонденції досліджень останніх років*, де прямо чи опосередковано торується

* Павлюк І. Про дві вітчизни серця, але одну любов: [Яручик В. Українська поезія, творена в Польщі після Другої Світової війни: Монографія. — Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі